

1930'lu Yıllarda Türkiye – Bulgaristan Arasında Sosyo-Kültürel ve Eğitim Amaçlı Seyahatler

Cultural and Educational Journeys Between Turkey and
Bulgaria During the Years of 1930

ÖZET

Yüzyıllarca savaşlardan çekmiş Türkiye Birinci Dünya Savaşı sonrası emperyalizme karşı verdiği mücadele neticesinde bağımsız bir ülke haline gelmiştir. İçte önemli reform hareketlerine girişen Türkiye, dışta huzur ve barış ortamı için “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” ilkesi ile hareket etmiştir.

1930'lu yıllarda dostluk ve barış zeminde oluşturulmaya çalışılan dış politikada Türk-Bulgar ilişkilerinde kültür, sanat, eğitim-öğretim gibi alanlarda yapılan seyahatler önemli bir faktör olmuştur. Ortak bir geçmişe sahip olduğumuz komşumuz Bulgaristan'ı yakından tanıma, fikir alışverişini sağlama gibi amaçlarla yola çıkmış, öte yandan Bulgaristan açısından bakıldığında, önemli atılımlar yapan Türkiye Cumhuriyet inkılaplarını yakından görme, Gazi Türkiyesini tetkik etme, ilişkileri geliştirme gibi sebepler öne çıkmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye ve Bulgaristan arasında gerçekleşen seyahatler sosyo-kültürel ve eğitim boyutuyla irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Bulgaristan, sosyo-kültürel, eğitim, 1930

ABSTRACT

Turkey, which deeply suffered from wars for centuries, has become an independent country, as a result of the fight it held against imperialism following World War I. It undertook important reform acts inside, and acted according to the principle of “Peace at Home, Peace in the Universe” for tranquility and peace outside.

Bahar
TOPARLAK

Trakya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi.
Edirne/Türkiye.
h_rm_s2@mynet.com

«Eğitim alanındaki ziyaretlerde ilk adım Türkiye tarafından atılmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Bulgaristan ile dostluk anlaşmasının kısa süre öncesinde bir Türk öğretmen grubunun, Eylül 1925'de Maarif Müdüriyeti'nin başkanlığındaki bir heyetle Bulgar eğitim sistemini incelemek amacıyla Bulgaristan'a gönderilmesine karar verilmiştir.»

Eser Geçmişi

27/05/2016'da başvuru alındı, 08/07/2016'da kabul edildi,
15 Ağustos 2016'da yayınlandı.

Paper History

Received on 27/05/2016, Accepted on 08/07/2016,
Published on 15 August 2016

DOI:

<http://dx.doi.org/10.21551/jhf.v2i2.5000190533>

During the early 1930s, on the basis of friendship and peace in foreign policy Turkish-Bulgarian relations, journey which contains in areas such as culture, art, educational is significant factor. it is acted to aim of our neighbor Bulgaria which we have a common past closely recognition, to exchange ideas. On the other hand from the perspective of Bulgaria, there are various reason as Republic of Turkey closely to see reforms, to examine the Gazi's Turkey, develop relations.

This study will examine the socio-cultural and educational dimensions trips taking place between Turkey and Bulgaria.

Key Words: Turkey, Bulgaria, socio-cultural, education,1930

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti, genç bir ulus-devlet olarak diplomatik alanda kurduğu yeni ilişkiler çerçevesinde Balkan devletleriyle - konumuz itibariyle - Bulgaristan'la ilişkilerini geliştirmek için çaba harcamıştır. ¹ Mustafa Kemal'in ifade ettiği üzere " Yurtta barış, dünyada barış " ilkesinin bir gereği olarak iyi ilişkiler kurma yolunda ilerlemiştir. ²

1930'lu yıllarda Türkiye Bulgaristan ilişkileri Balkan paktı konferansları, karşılıklı ziyaretler, Bulgaristan Türkleri etrafında şekillenmiştir. Buna paralel olarak yapılan sosyo-kültürel ve eğitim amaçlı seyahatler bu bağlamda değerlendirilmektedir.

Bulgaristan Türkleri konusunda; 18 Ekim 1925'te imzalanan Türk-Bulgar Dostluk Anlaşması, Neuilly Antlaşma kapsamındaki azınlık haklarını Bulgaristan Türklerine ve Lozan Antlaşması kapsamındaki azınlık haklarını da Türkiye'de yaşayan Bulgarlara uygulanmasını karar altına almıştır ³ ancak Bulgaristan'daki Türkler üzerine baskılar artmış, yeni yazı yasaklanmış ve birçok Türk okulu kapatılmıştır. Yine bu kapsamda Bulgar yönetimi bir dizi karar alarak Türklerin Türkiye ile kültürel bağlarını koparmak ve birliklerini zayıflatmaya çalışmıştır. ⁴ 1931'de Bulgaristan'da Zgovor denilen koalisyon hükümeti düşmüş, milli blok hükümeti kurulmuş, Bulgaristan Türkleri yeni Bulgar hükümetine dertlerini anlatmaya çalışmışlardır. Türk azınlık temsilcileri bakanlıklara başvurmuş, Muşanov Türk azınlığın dileklerini gerçekleştirmek için çalışacağını başbakanla konuşacağını söylemiş, daha sonra milli eğitim bakanı ile de görüşülmüştür ancak yeni Bulgar hükümeti verdiği vaatleri yerine getirmemiştir. ⁵

1 Dilek Barlas, " Türkiye'nin 1930'lardaki Balkan Politikası ", Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç, (Editör: İsmail SOYSAL), Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999, s.361

2 Mehmet Gönlübol, Cem Sar, Olaylarla Türk Dış Politikası, Alkım Kitabevi, Ankara, 1989, s.60

3 Beğlan Toğrol, 112 Yıllık Göç, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul 1989, s.72

4 Hayriye Yenisoy, "Bulgaristan Türklerinin Eğitim ve Kültür Tarihinden Sayfalar", Yeni Türkiye, S: 16, Ankara 1997, s.1782

5 Bilal Şimşir, a.g.e, s.156-162; Milli Gazete, 25 Mayıs 1933, s.2

Aynı yıllarda Balkanlar'a bakıldığında, gelişen dostluk ilişkileriyle birlikte Balkan birliği kurmak amacıyla Balkan konferansları toplanmıştır. ⁶ Konferanslarda en çok üzerinde durulan konu bir Balkan ittifakı tasarısı olmuş, Balkan Paktı tasarısı da bu konferanslarda şekillenmiştir. ⁷ Türkiye özellikle Bulgaristan'ı Balkan Paktına girmesi için teşvik etmiştir. Balkan Konferansları bağlamında Bulgaristan ile kurulan ilişkiler de bu doğrultuda ve bölgesel barışın korunması üzerine olmuştur. Dolayısıyla diğer ülkelerin Bulgaristan üzerine duydukları endişeler paylaşılmakla birlikte Bulgaristan'a karşı tavır almak yerine bu ülkeyi de Balkanlarda alınacak kararlara dâhil etme, mümkün olmadığında da Bulgar yetkililerle ikili temaslara girilerek bu ülkenin endişelerini gidermek ve nabzını tutmak yönünde olmuştur, ancak istenilen sonuç alınamamıştır. Türkiye'nin statükonun korunmasına taraftar olması, Bulgaristan'ın ise revizyonist bir politika izlemesi ve azınlıklar sorunu iki ülkenin sağlam bir birlikteliğe gitmesinin önündeki en büyük engel olmuştur. Bulgaristan'ın vurgulanan bu tutumu Balkan Paktı'nın dışında kalmasının da ana etkenini oluşturmuştur. ⁸ Bu çerçevede dönemin genel konjonktürüne paralel olarak Türkiye ile Bulgaristan arasında karşılıklı ziyaretler yapılmış, Türkiye Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras Cenevre Silahsızlanma Konferansı dönüşü Sofya'yı ziyaret etmiş, ⁹ 1 - 6 Aralık 1931 tarihlerinde ise Bulgaristan Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Muşanov Türkiye'yi ziyaret etmiştir. ¹⁰ Bu temaslar sonucunda iki ülke arasında yaşanan bahar havası ¹¹ kültürel ilişkilere de yansımıştır.

İki ülke arasında ilişkilerin gelişmesinde Türkiye'den Bulgaristan'a ve Bulgaristan'dan Türkiye'ye yapılan eğitim ve kültürel amaçlı seyahatler önemli rol oynamıştır. Türkiye gelen heyetler Edirne, Bursa, İstanbul ve Yalova'yı gezmişler, Türkiye'den Bulgaristan'a giden heyetler ise Sofya, Varna gibi şehirlere gitmişlerdir. Seyahatlere öğretmen, öğretim görevlisi, sanat toplulukları, gazeteciler katılmıştır. Konferanslar verilmiş, ülkelerin tarihi, kültürel yerleri gezilmiş, okullar gezilmiş, meslektaşlarla temasta bulunarak gerek okul gerekse eğitim öğretim sistemi hakkında bilgi edinilmiştir. Bulgaristan, Gazi Türkiye'sini ve inkılabını incelemek için heyetler göndermiş, yapılanları takdir ettiklerini seyahatler esnasında da dile getirmiştir. Söz konusu durum, Türkiye için de geçerli olmuştur.

6 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 1997, C.2, s.144

7 Mehmet Gönlübol, Cem Sar, Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995), Siyasal Kitabevi İstanbul 1998, s.95

8 Akşin, a.g.e., s. 247

9 Hüseyin Avni Bıçaklı, Türkiye - Bulgaristan İlişkileri, İmge Kitabevi, Ankara 2016, s. 142; Cumhuriyet, 2 Aralık 1931, s.3

10 Akşam, 2 Aralık 1931, s.1

11 Hüseyin Avni Bıçaklı, a.g.e, s.141

A. Türkiye'den Bulgaristan'a Yapılan Seyahatler

1. Sosyo – Kültürel Amaçlı Seyahatler

Türk ve Bulgar gazetecileri kültürel yakınlaşma ve iki ülke dostluğunun inşa edilmesi gibi amaçlarla tetkik seyahatleri düzenlemişler ve gezilerle ilgili gözlemlerini, gazetelerde yayımlayarak kamuoyunu bilinçlendirmeyi amaçlamışlardır. Bulgaristan'ı yakından tanımak ve Türk basınında yazılar yayımlayarak iki ülke ilişkilerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ana etken olmuştur.¹² Bu konuda öncelikle Bulgar Matbuat Cemiyeti'nin daveti ile ilk adım atılmıştır.¹³ 2 Ağustos 1930'da Falih Rıfkı Atay, Necmettin Sadak, Ahmet Şükrü, Kemal Şahin, Hakkı Tarık Us vs. gibi Türk gazeteci ve aydınlarından oluşan bir heyet Sofya'ya gitmiştir. Gazeteciler Falih Rıfkı Atay'ın başkanlığında Bulgaristan'a hareket etmeden önce Atatürk'ü ziyaret etmiştir.¹⁴ Atatürk, Türk-Bulgar ilişkileri hakkında ayrıntılı bilgi verdikten sonra sözlerine şöyle devam etmiştir:¹⁵

“Ben Balkan Harbi'nden sonra Ataşemiliter olarak Sofya'ya gitmiştim. Oradaki temaslarım bende şayanı dikkat intibalar, hisler uyandırdı. Bu noktayı ayrıca tetkik ve tahlil edince görüp anladım ki bu histe, Türk ve Bulgar'ın bir asıldan gelmiş olmasının tesiri vardır. Türk ve Bulgar aynı menşeye olan Orta Asya yaylasından gelmiş. Bulgaristan'da yaşadıkça onlarla muhabbetimiz arttı. Çok tabiidir ki benim Bulgarlara gösterdiğim bu muhabbet ve merbutiyet onlar tarafından aynı hislerle mukabele gördü. O günden bugüne kadar bu ciddi ve samimi kardeş yakınlığının sebep ve manası da büyük bir vüruh ve sarahat almıştır. Bulgaristan'a gidiniz onları seveceksiniz. Samimi görüşünüz ve hatırlatınız ki ben 1912'de Sofya'da bulunmuş ve kardeş Bulgarlarla yüksek dostluk yapmış adamım.”

Nitekim Bulgaristan'da Sofya Askeri Ataşesi olarak bulunan Mustafa Kemal Atatürk'ün kurulan ilişkilerde büyük payı olmuştur.

Türk Basın Heyeti, 1 Ağustos 1930'da İstanbul'dan hareket etmiş,¹⁶ aynı gün Varna'da, halk tarafından karşılandıktan sonra¹⁷ Maliye Bakanı M. Mollof ile görüşülmüş ve Dışişleri Bakanı Burof Varna'da Türk gazetecilerini kabul etmiştir. Gazeteciler kralın Varna civarındaki yazlık sarayını gezdikten sonra Türk heyetine, Bulgaristan Türk gençliği tarafından bir çay ziyafeti verilmiştir.¹⁸ On gün süren Türk Basın Heyeti'nin Bulgaristan

12 Milli Gazete, 5 Ağustos 1931, s.1

13 Cumhuriyet, 27 Temmuz 1930, s.1

14 Ahmet Özgiray, “Türk-Bulgar Siyasi İlişkileri”, Tarih İncelemeleri Dergisi, S:10, İzmir 1995, s.61

15 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030.10.129.930. 34; Akşam, 27 Temmuz 1930, s.1

16 Cumhuriyet, 2 Ağustos 1930, s. 1; BCA 030.10.240. 618.15

17 Cumhuriyet, 4 Ağustos 1930, s.1

18 Akşam, 7 Ağustos 1930, s.4; Cumhuriyet, 9, 10 Ağustos 1930, s.3

gezisinde, Türk-Bulgar Cemiyeti'ne gidilmiş, ¹⁹ Varna'da Türk-Bulgar-Leh basın heyetleri aralarında imzaladıkları resmi ve özel celselerde her üç memleket gazetecileri arasında barış tesisi gerekliliğini müzakere etmişler, Türk-Bulgar Cemiyeti'nde içtimada cemiyet reisi Prof. Stoyanof, Hakkı Tarık ve Hüsrev Beyler Türk Bulgar dostluğu hakkında konuşmalar yapmışlardır. Gazeteciler görüş alışverişi yaptıktan sonra bir sözleşme imzalanmıştır. ²⁰ Sözleşmede; dostluk antlaşması imzalayan tarafların önemli olaylar hakkında bilgi alışverişi yapması, açıklama yapılması, ²¹ dostluk fikrine ters düşen durumlardan kaçınılması ²² gerekliliği vurgulanmıştır. Türk Basın Heyeti Bulgaristan'daki misafirperverlikten memnun ayrılarak ²³ Burgaz'a gitmişlerdir.

Sofya Elçiliği'nin 12 Ağustos 1930 tarihli raporuna göre; Varna'da Ziraat Nazırı M. Vasilef'in refakatında Türk-Bulgar Dostluk Cemiyeti'nin düzenlediği toplantıda ve cemiyetin Türk heyeti onuruna verdiği büyük ziyafette nutuklar söylenmiştir. Özellikle Ziraat Nazırı M. Vasilef: ²⁴

“Gazi Hazretlerinin Bulgaristan hakkındaki kıymetli sözlerinden Bulgaristan'ın pek ziyade minnettar oldum. Türkiye ve Bulgaristan arasındaki dostluk rabitaları o kadar kavidir ki, bu rabitaları kırmak ve dostluğu kaldırmak ancak bir üçüncü devletin Türkleri ve Bulgarları imha etmesi ile mümkün olabilir...” diyerek ilişkilerin bozulamayacağına değinmiş ve aynı raporda şöyle devam etmiştir:²⁵

“Resmi Makedonya Cemiyeti de heyetimiz şerefine bir ziyafet keşide etti ve heyetimiz dün merasimi mahsusa ile teşyi edilerek İstanbul'a hareket eyledi. Bulgar matbuatı, fırka farkı gözetilmeksizin bu ziyaret münasebeti ile gerek Gazi Hazretlerinin şahısları ve gerek Türkiye Cumhuriyeti için takdirler, dostluklar ifade eden pek çok neşriyat yaptılar. Bu neşriyatın maktua ve tercümelere ayrıca yüksek makamlarına arz edilmiştir.”

Raporda da görüldüğü üzere basın bu ziyaretleri yayınlayarak dostane ilişkileri kamuoyunun gündemine getirmiş.

Türk Basın Heyeti Varna'dan sonra Burgaz'a gitmiş, orada Belediye reisi, mevki kumandanı, sancak meclisi reisi, Türk konsolosu Hikmet Naci Bey Sofya'dan gelen mebuslar ve gazeteciler tarafından karşılanmışlar. Daha sonra, Bulgar Basın Cemiyeti tarafından verilen öğle yemeğine katılmışlar, Başbakan Lyapçev yemekte Mustafa Kemal Atatürk gibi

19 Cumhuriyet, 9,10 Ağustos 1930, s.3

20 Milli Gazete, 14 Ağustos 1930, s.1

21 1930'lu yıllar, revizyonist politikaların hakim olduğu uluslararası konjonktürde gerilimi tetikleyecek olaylardan haberdar olma, Balkan antantı öncesi teminat sağlama amacı vardır, ancak Bulgaristan – azınlıklar sebebiyle de – yol ayrımına girecektir. (Akşin, Aptülaha, Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi, TTK Yayınları, Ankara 1991, s. 247

22 Ayrıntılı bilgi için bkz. BCA 030.10.10.240.618.15.1,4,5

23 Akşam,15 Ağustos 1930, s.2

24 BCA 030.10.240.618.15.3

25 BCA 030.10.240.618.15.3

bir reise sahip olmanın Türk milletinin en büyük talihi olduğunu dile getirmiştir.²⁶

Yaklaşık iki hafta süren Türk Basın Heyeti'nin Bulgaristan seyahati dönüşü heyette yer alan Falih Rıfki Atay seyahati ile ilgili Anadolu Ajansına şu beyanatı vermiştir:²⁷

“Heyet, gayet sıcak karşılandı. Bulgaristan’da bizi en ziyade nazar-ı dikkatimizi celp eden şey Türk-Bulgar dostluğu fikrinin sadece siyasi bir mahiyet göstermemiş olması ve bu dostluğa muvafık muhalif bütün fırkaların tam bir ahenk göstermesidir. Ziyafetlerde, içtimalarda tertip edilen müteaddit tezaruratta her nevi şahsiyetlerde temas ettik. Hepsinde Türk-Bulgar dostluğu fikrinin amaçlanmış olduğunu gördük. Ziraat Nazırı M. Brigor Vasilyef, bir nutkunda: “Bizi birbirimizden ayırmak için her iki devleti yenebilecek üçüncü bir kuvvet olmalıdır. Bulgarlar, Gazi Mustafa Kemal’i bir Bulgar vatandaşı gibi benimseyecek kadar sevmektedir. Reisin beyanatı bütün Bulgar kalplerinde yer etmiştir. Burada Türk-Bulgar Dostluğu Cemiyetinin bir şubesi açmak için hemen teşebbüsatta bulunmak fikrindeyim, tanıştığımız dostları Türkiye’ye davet edeceğiz. Türk Gazetecileri Bulgaristan’ın her gezdikleri köşesinde gördükleri samimiyeti asla unutmayacaklardır.”

Falih Rıfki beyanatında temasların önemini, gazeteciler, muallimler ve edebiyatçıların geleceği inşa edeceğini ifade etmiştir.

2. Eğitim Amaçlı Seyahatler

“Eğitim alanındaki ziyaretlerde ilk adım Türkiye tarafından atılmıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında Bulgaristan ile dostluk anlaşmasının kısa süre öncesinde bir Türk öğretmen grubunun, Eylül 1925’de Maarif Müdüriyeti’nin başkanlığındaki bir heyetle Bulgar eğitim sistemini incelemek amacıyla Bulgaristan’a gönderilmesine karar verilmiştir.”²⁸ Türkiye açısından Bulgarların milli devlet haline gelişinde eğitimin öneminin büyük olması sebebiyle Türkiye’den giden öğretmen heyetleri bunu göz önünde bulundurmuşlardır.²⁹

Trakya’da ilk ve tali mektepler öğretmenlerinden 35-40 kişilik bir grup Bulgaristan’a 15 günlük bir tetkik seyahati yapmıştır. Öğretmenler Hilmi Bf.’nin de hazır bulunduğu bir içtimada harekete etmeyi kararlaştırmışlar. Bulgaristan’da Sofya, Plevne, Zıştovi, Rusçuk, Pravadı, Varna, Şumnu şehir ve kasabalarını ziyaret ettikten sonra Gorna Orehovitsa’dan Filibe’ye gitmişlerdir. Bulgaristan gazetelerine yansıdığına göre ilgili makamlar bu seyahate gereken önemi vererek hazırlık yapmışlardır. Edirne Bulgar Konsolosu Gosvodin Vançef bu işle yakından ilgilenererek öğretmenlerle Svelingrad’a kadar

26 Akşam, 4 Ağustos 1930, s.2

27 Cumhuriyet, 14 Ağustos 1930, s.2

28 “Edirne Muallimlerinin Bulgaristan Seyahati”, Cumhuriyet, 8 Eylül 1925; Pars Tuğlacı, a.g.e., s. 140

29 Nikolay Todorov, Bulgaristan Tarihi, Çev:V.Ataman, İstanbul 1979, s.58

gitmiştir. Kafile Edirne Kız Öğretmen Okulu Müdürü Rifat Necdet Bey'in riyaseti altında olmuştur. ³⁰ İki millet ve iki devlet arasında dostluğun ilerlemesi ve kökleşmesi için bu seyahate büyük önem verilmiştir.

Bir diğer seyahat, 1932 yılının Ocak ayında, İstanbul Yüksek Mühendis Okulu Fizik öğretmenlerinin Murat Bey, Sofya Üniversitesinde, 'Yeni Fiziğin Gelişimi' ve 'Akustik' konularına ilişkin konferans vermek amacıyla Sofya'ya gitmiş olmasıdır. ³¹ Salih Murat Bey Sofya Üniversitesinde vermiş olduğu konferansları Cumhuriyet Gazetesine mektup göndererek yayınlamıştır: ³²

“Geçen ayın ikinci yarısında mekteplerin sömestr tatilinden istifade ederek Sofya'ya gittim. Bu seyahat evvelce Sofya Darülfünunda üç konferans vermek maksadı ile kararlaştırılmıştı. Evvelden tanıdığım Bulgar profesörlerini ziyaret etmek, konferans hazırlıklarını tamamlamak iki gün sürdü. Sonra Konferansın hangi lisanla verileceği meselesi ortaya çıktı. Ben ecnebi bir lisana Türkçeyi tercih ettim. Birinci konferans, 'Söyleme ve İşitme' ismini taşıyan bu konferansın bir hulasasını çıkardım. Bu hulasa Bulgarcaya tercüme edildi. Üç yüz kişi fizik matematik konferansı salonu bu konferanslara tahsis edilmişti. Sofya sefirimiz Tefvik Kamil beyefendi ile sefaret erkani da geldiler. Fen Fakültesi Rektörü Prof. Zlatevef ve diğer profesörlerle salona girdi. Prof. Zlataref kısa bir nutukla beni takdim etti. Küçük bir mukaddime yapmak lazım geldi. 'Balkan Konferansının umdelerinden biri Balkan memleketleri arasında fikri mübadele ve müdavele meselesidir. Geçen sene Sofya'yı ziyaretim esnasında burada gördüğüm hüsnü kabul ve misafirperverlik borcunu ödemek üzere bu konferansları vermeyi düşündüm...' diyerek mevzuya girdik. Konferansın birinci kısmı da baş sesleri ile göğüs seslerin nasıl hasıl olduğunu, sesli ve sessiz harflerin nasıl oluştuğunu, Willis ve Helmholtz ikinci kısmına suni kulak yapmak meselesi, kulak mekanizması elektrik müşabini ve insan ve hayvan kulakları arasındaki farklar.....gibi konulardan bahsettim. Konferans dikkatle takip ediliyor ve alakadarlar not tutuyorlardı. Bir saat yirmi dakika süren bu konferansa alkış tufan arasında nihayet verdik.”

Salih Murat Bey'in anlatımlarına dayanarak görülüyor ki verilen konferanslarla bilimsel münasebetlerin gelişmesine ek olarak, komşu memleketlerin aydın kütleleri birbirine yaklaştırması öngörülmüştür.

Bir diğer mektubunda Salih Murat Bey şunları yazmaktadır: ³³

“Birinci konferansımızı geçen ayın 23. günü vermiş idik. Ertesi gün Bulgar Fizik-Matematik cemiyetinin içtimasına davet edildim. Bu konferansta beş altı sene Ankara ve Balkanlarda çalışmış olan Bulgar Mühendisi M. Saratof deruhde etti. İki konferansın konusu; kaydedilmiş olan seslerin neşri idi. üçüncü konferansta, bant ve sesli filmler, Bulgar mühendis Birliği salonlarının birinde bina akustilü, radyo, tedkik mevzularına

30 Milli Gazete, 5 Ağustos 1931, s.1; Edirne Postası, 7 Ağustos 1931, s.2

31 Vakıf, 11 Ocak 1932, s.1

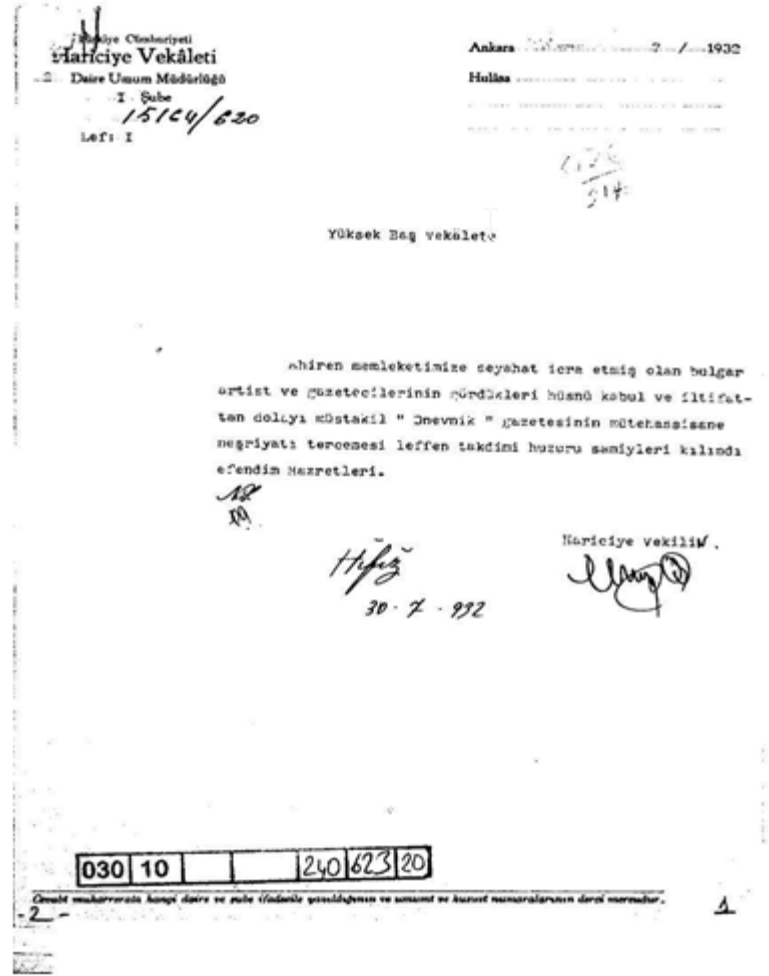
32 “Bir Türk Alimi Sofya'da”, Cumhuriyet, 3 Şubat 1932, s.4

33 Müderris Salih Murat, “Sofya konferansları”, Cumhuriyet, 5 Şubat 1932, s.4

dair bir konferans verdik. Benim Türkçe mukabelem mühendis Gorgiyef tarafından Bulgarcaya tercüme edildi. Gerek Darülfünun ve gerekse Mühendislik Birliği münasip zamanda daha mufassal konferanslar vermemi istediler. Maarif Nezareti, Talim ve Terbiye Daire azasından Doktor Stonayeffil'in tayin ettiği mihmandar arkadaşıyla, Sofya'nın görülecek yerlerini beraber gezdiğimiz gibi birkaç defa da opera ve operete davet edilmiş idim. Kendisine pek müteşekkirim."

Salih Murat Bey'in Sofya Üniversitesi'nde verdiği konferanslar büyük bir ilgi ile karşılanmış ve Sofya Üniversitesi tarafından Akil Muhtar ve Akif Şakir Beyler Bulgaristan'a davet edilmişlerdir. Sofya Üniversitesinde, Akil Muhtar Bey, '*Yüksek şiryan tazyiki hastalıkları*', Akif Şakir Bey de, '*Akciğer vereminin cerrahi tedavisi*' hakkında konferanslar vermişlerdir. Bu konferanslar Bulgaristan'daki meslektaşları tarafından çok beğenilmiştir. ³⁴

Kısa bir süre sonra Türk hekimlerinden oluşan bir heyet mesleki incelemelerde bulunmak üzere Sofya'ya gitmişler. ³⁵ Tefvik Salim Paşa Sofya'daki meslektaşlarından büyük ilgi gördüklerini ifade ederek inceleme yapmışlar, Sofya'da Bulgar hekimleriyle temas edip, Tıp fakültesi enstitülerini ziyaret etmişlerdir. ³⁶

34 Cumhuriyet, 2 Kasım 1932, s.2; BCA 030.10.00. 241.631.3.1

35 Vakıf, 7 Şubat 1932, s.2

36 Vakıf, 13 Şubat 1932, s.3

T. C.
BAŞVEKÂLET
MÜAMELÂT MÜDÜRLÜĞÜ
Tarih: 7/5/32
Sayı: 72786

KARARNAME

Istanbul, Bursa ve Edirneyi ziyaret etmek üzere Türkiye'ye gelen Bulgar tarih müderrisi ve müallimlerine refakat edecek olan Türk tarihi tetkik cemiyeti tarafından Bolu Meb'usu Hasan Cemil beyin harcırah ve masarifi zaruriyesi karşılığında olarak verilecek 200 liranın bütçe de tertibi mahsusu bulunmaması hesabıyla masarifi gayri melhuz tertibinden verilmesi, Maarif Vekâletinin 5/5/932 tarih ve 92129 numaralı tenkeresiyle yapılan teklifi ve Maliye Vekâletinin 9/5/932 tarih ve 6074/353 numaralı mütaleenamesi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 9/5/932 tarihinde tasvip ve kabul olunmuştur.

9/5/932 REİSİCÜMUR

Jayı M. Kemol

B.V.V. *S. Nefis* Ad.V. *Yusuf Kemal* M.M.V. *Sevcan* D.V. *S. W. W.*
H.V.V. *S. W. W.* M.V. *M. H. H. H.* N.V. *L. H. H.*
B.V. *H. H. H.* S.M.V. *S. Nefis* G.V. *U. Rana H.* Z.V. *M. H. H.*

030 18 01 02 28 36 ?

B. Bulgaristan'dan Türkiye'ye Seyahatler

1. Sosyo-Kültürel Amaçlı Seyahatler

Bulgaristan kaval müzisyeni Jorj Kehayef 1931 Haziranında İstanbul'a konser vermek için gelmiş. Bu konser ile ilgili izlenimlerini, Cumhuriyet Gazetesi'ne şöyle anlatmıştır: ³⁷

“Bulgar çuhasından yapılmış milli elbise ile eski bir Aydın zeybeğini andıran artist, kaval ile bize bazı parçalar çaldı. Anadolu köylüsünün hazin nağmeli lirik melodilerine pek benzeyen bu parçacıkları kehayefin kavalı ile dinlemek hakikatten pek enfes bir şey oluyordu. Sanatkar dün gece radyoda çok muvaffak yerli bir konser vermiş ve İstanbul halkına sanatını dinletmiştir.”

Daha sonra Bulgaristan'dan bir dönem siyasi hayatta yer almış kişilerden oluşan heyet eylülde İstanbul'a gelmiş, Atatürk'ü ziyaret etmiş ve seyahat ile ilgili izlenimlerini aktararak: ³⁸

“İstanbul'a ayak bastığımız dakikadan itibaren dost ve kardeş Türkiye'nin havasını teneffüs etmede büyük sevinç hissettik. Bir hars mecmuası olan İstanbul'u görmek her münevver insan için bir ihtiyaçtır.....Tarihte misli görülmemiş Türk İnkılabı Bulgaristan için güzel bir derstir”

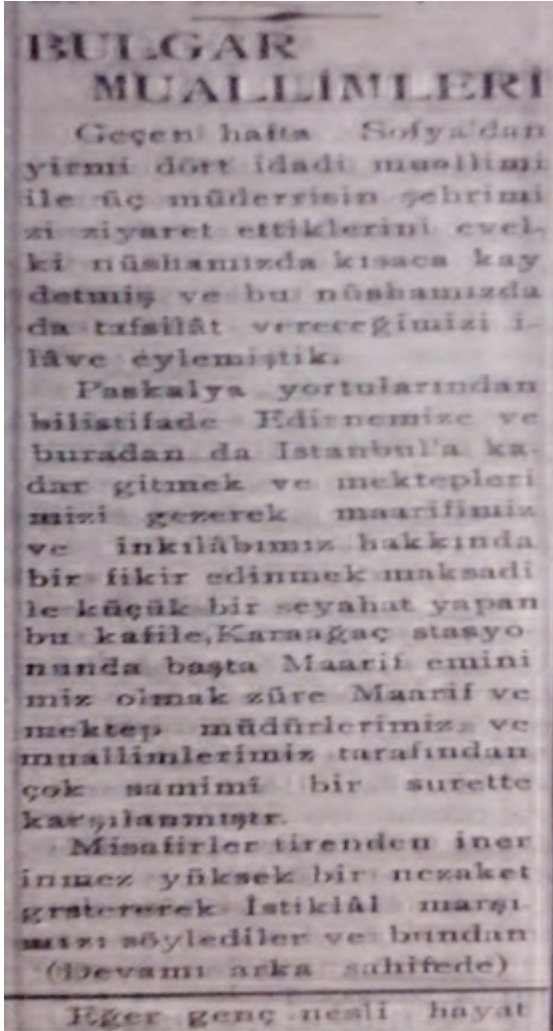
Bulgar Basın Heyeti, Türkiye'den ayrılırken Türk Basın Heyetine Bulgar

³⁷ “Sanatçı M. Jorj Kehayef”, Cumhuriyet 12 Haziran 1931, s.2

³⁸ Cumhuriyet, 18 Eylül 1931, s.1; Cumhuriyet, 22 Eylül 1931, s.1; BCA 030.10.129.930. 34

Gazetecileri Komitesi adına bir teşekkür telgrafı göndermişlerdir: ³⁹

Millî gazete 4 Mayıs 1932, s.1

“Misafirperver topraklardan ayrılırken bütün meslektaşları kardeşçe selamlar ve gösterilen samimi hüsnü kabul ile orada bulunduğumuz günlerde hakkımızda mütemadiyen ibzal edilen dikkatlere en har teşekkürlerimizi takdim eder ve bugünlerin hatırasının ruhlarımızla derin bir surette nakşolunmuş olduğunu ilave ederiz.”

Bulgaristan gazetecilerinin Türkiye hakkındaki izlenimlerinin aktarıldığı Utro Gazetesinde bir haberde: ⁴⁰

“Bulgar gazetelerinin Türkiye’ye yaptıkları seyahate iştirak etmiş olan Utro Gazetesi Başmuharriri Tanef, Sofya Gazeteciler Birliği’nin toplantısında Türkiye’deki ikametlerini bir hararetle ifade ile izah ederek tekmil mahfil tarafından Bulgar misafirlere yapılan samimi kabule bilhassa işaret eylemiştir. Tanef, yeni cumhuriyetin şayan-ı hayret hamlesinden bahsetmiş ve bütün sahalarda elde edilen muazzam terakkiyatı izah eylemiştir. Hatip Balkan Konferansı üzerinde bilhassa durmuş ve iki komsu millet arasındaki dostluk rabitalarının takviyesi ve aralarında daha mükemmel bir tanışma tesisi için iki memleket basını arasında sıkı bir mesai lüzumunu özellikle kaydetmiştir.”

bilgileri yer almaktadır. Zora gazetesi ise Türk-Bulgar mümessillerinin ortak gaye için çalışacaklarını bildirmiştir. ⁴¹

Bulgar Operet Heyeti 1931 yılında opera temsilleri vermek için gelmişlerdir. ⁴² Bulgar Opera heyetini sahne aldıkları İstanbul Fransız Tiyatrosunda “*Harem Esrarı*” Tenör Armiaoff, Soubrat, Doçeva tarafından, “*Viktoria ve Hüsarı*”, Tenör Yvan Çeçef ve Prima Dona Mimi Balkanska tarafından temsiller verilmiştir. Daha sonra sadece öğretmen ve öğrencilere olmak üzere bir defalık matine verilmiş ve burada gündüz “*Victoria ve Husarı Opereti*” , gece “*Bayadara Opereti*” sahnelenmiştir. ⁴³ Cumhuriyet Gazetesi muhabiri

39 Cumhuriyet, 31 Ekim 1931, s.4

40 Hakimiyet-i Milliye, 19 Kasım 1931; BCA 030.20.240.619.29

41 Cumhuriyet, 8 Aralık 1931, s.3

42 Cumhuriyet, 19 Kasım 1931, s.2

43 Akşam, 1-3 Aralık 1931, s.3

izlenimlerini şu şekilde anlatmıştır: ⁴⁴

“ Kadın ve erkek bütün Bulgar sanatkârları büyük bir muvaffakiyet gösterdiler. Özellikle Tenor M. Tsaçef, İstanbul'a gelen Fransız, İtalyan ve Viyanalı tacirlerin, yalnız bir ikisi müstesna olmak üzere hepsine faiktir. Diğer artistler arasında cidden çok iyi olanlar vardı. Kooperatif tiyatrosu sanatkarları en iyi Avrupa operetleri katiyen yüksek bir mehareet gösterdiler. Bir taraftan Bulgarları takdirle alkışlarken diğer taraftan da düşündüm ve bizim böyle mükemmel değil, hatta gayri mükemmel bir operetimiz yok!”

1932 Haziranında Bulgar Gazeteciler Birliğine mensup 36 Bulgar gazeteci ve Boris Tsanov yönetiminde 23 kız, 25 erkek, bir gaydacı, bir kavalcı, 10 kişilik orkestradan oluşan Bulgarska Kitka halk oyunları ekibi, Varna Gazeteciler Birliği Reisi, Terbiye-i Bedeniye Mektebi müdürü M.Anton Baytçheff'in riyasesi altında gelmişlerdir. Önce tarihi yerleri gezmişler sonra burada milli Bulgar musikisi ve Bulgar köylü hayatını tasvir eden şarkı ve danslardan oluşan temsillerini yapmışlardır. Bulgar gazetecileri, Türkiye'yi görmekten çok mutlu olduklarını belirterek, biz iki memleketi birbirine yakın ve aynı cins toprağın kardeş evlatları addettiklerini ifade ederek şunları söylemişlerdir: ⁴⁵

“Bakınız hepimiz Türkçe biliyoruz. Türkiye'deki inkılâp ve inkişafı takdirle karşılıyoruz. Biz büyük Mustafa Kemal'in eseri karşısında hürmetle eğiliyoruz.”

Bulgar gazetecileri ve sanatçılarında İstanbul'da ziyafet verilip, bale heyetinin gösterisinden ⁴⁶ sonra Ankara'ya geçmişlerdir. İstasyonda İstanbul Basın Cemiyeti Reisi Giresun mebusu Hakkı Tarık Beyle Türk Gazeteciler Birliği azaları Bulgar sefiri M.Pavloff ve sefaret erkânı tarafından karşılanmışlardır. Gazetecilere refakat eden Kitka balet heyeti iki gece halkevinde temsiller vermiş ayrıca milli tiyatrodada ilk ücretsiz temsilleri vermişlerdir. Sahnenin açılışı Bulgar ve Türk bayrakları ile yapılmış. Kitska Bulgar halk elbiseleri ile sahne alarak, *Bulgar türküleri*, *Riçenitsa*, *Ekin Biçme*, *Keten Beyazlatma*, *Gece imecesi* ' yapılmıştır. Bulgar gazetecileri, Meclis Reisi Kazım Karabekir tarafından kabul edilmiş. Heyet azasından M. Sakadoff Kazım Paşa'ya arkadaşları ve kendi namına teşekkür etmiş, Kazım Paşa basının öneminden bahsederek komşu memleket gazeteleri mümessillerini tanımış olmaktan memnuniyetini ifade etmiştir. ⁴⁷

Balkan Birliği Cemiyeti tarafından Bulgar gazetecileri ve Kitka balet heyeti şerefine gazi çiftliğinde çay ziyafeti verilmiştir. Ziyafette Başvekil İsmet Paşa, Hariciye Vekili Tevfik Rüştü Bey, Maarif Vekili Esat Bey, Halk Fırkası grubu reis vekilleri Ali ve Cemal Beylerle, mebuslar, gazeteciler, Bulgar sefaret erkânı hazır bulunmuşlardır. Balkan Birliği Katib-i Umumisi Ruşen Eşref ve birlik azasından Fazıl Ahmet Beylerle, Bulgar heyetinden M.Sakizoff arasında konuşmalar yapılmış ve Musiki Muallim Mektebi öğrencileriyle

44 “Bulgar Operetinde Teessüsler ve Tahassüsler”, Cumhuriyet, 29 Kasım 1931, s.3

45 Cumhuriyet, 15 Haziran 1932; Akşam 16 Haziran 1932, s.4

46 Hakimiyet-i Milliye, 28 Haziran 1932, s.3

47 Akşam, 21 Haziran 1932, s.2; Mir Gazetesi, 8 Temmuz 1932 Aktaran: Belgelerle Mustafa Kemal Atatürk ve Türk-Bulgar İlişkileri, s.604

Kitka Balet Heyeti tarafından milli şarkılar söylenmiştir. ⁴⁸ Daha sonra heyet Ankara'dan İstanbul'a gitmiş, Bulgar sanatçıların Ankara seyahatleri ile ilgili Slovo ve Drevnik gazeteleri sanatçıların seyahatten minnettar kaldıklarını yazmıştır. ⁴⁹ Sanatçılar İstanbul'da da iki akşam Tepebaşı kışlık tiyatrosunda iki temsil vermişlerdir. ⁵⁰

Türkiye'den ayrılmadan önce Bulgar Kitska Heyeti şefi Tsonev "Türkiye Cumhuriyeti dahilinde yaptığımız küçük bir turnede, kendilerine ibzal buyurdukları büyük dostluktan dolayı alenen teşekkürü bir vazife biliriz." ⁵¹ diyerek minnettarlıklarını bildirmişlerdir.

Bulgaristan Eğitim Bakanı Boyacıyef ve General Markov Türkiye Cumhuriyeti'nin onuncu yıldönümü kutlamaları için Ankara'ya gelmiş, ⁵² Mustafa Kemal ile görüşmüşlerdir. Boyacıyef, Türkiye

Cumhuriyeti'nin muazzam ilerleyişi ile ilgili tebriklerini Atatürk'e ifade etmiştir. ⁵³ Heyet Ankara'daki okulları inceledikten sonra dönmüşlerdir. ⁵⁴

Akşam, 29 Nisan 1932, s.1

48 Akşam, 23 Haziran 1932, s.1

49 BCA 030.10.240.623.16; BCA 030. 10.240.623.20.1

50 Akşam, 24 Haziran 1932, s.2

51 Milliyet, 27 Haziran 1932, s. 3

52 Akşam, 28 Ekim 1933, s.2

53 Belgelerle Mustafa Kemal, s.645,646

54 Cumhuriyet, 3 Kasım 1933, s.3

Boyacıyef Ankara intibalarını şöyle ifade etmiştir: ⁵⁵

“Bize Ankara’da dikkate şayan misafirperverlik gösterildi. Refakatimize sabık büyükelçisi Esat ve Talim Terbiye heyeti azasından Ali Haydar beyler memur edildi. Ali Haydar bey Türkiye hakkında bana birçok kitap gösterdi, maarif işleri hakkında izahat verdi. Maarif vekili ile görüşüm. Türk tedris usulü bizden daha ileri olup daha pratik ve asridir. Yeni yapılan müesseseler meydanın büyük ziraat enstitüsü ile asri bir hastanenin resmi küşadı yapıldı. Gazi çiftliği gezildi, resmi geçit yapıldı. Türk ordusunun mükemmeliyeti dikkatimi çekti. İzci teşkilatı Türk gençliği üzerine çalışıldığı kanaatini veriyordu.”

2. Eğitim Amaçlı Seyahatler

Mustafa Kemal, Balkan Savaşı’ndan hemen sonra Türkiye’nin Sofya Büyükelçiliği’nde askerî ataşe görevinde bulunmuş ve Bulgar aydın çevrelerinin dikkatlerini çekmiştir. Türk Kurtuluş Savaşı’nın zaferle sonuçlanması, Bulgar kamuoyunun dikkatini yeni Türkiye Cumhuriyeti üzerine yöneltmiştir. Birçok bilim insanı, aydın çevreler, Mustafa Kemal’e ve gerçekleştirmekte olduğu köklü değişikliklere hayran kalmış ve yazılarında da bunu dile getirmişlerdir. ⁵⁶ Bunlara paralel olarak Bulgar profesörlerinden 80 kişilik heyet Bursa’ya ve Bursa’dan Yalova’ya giderek tarih coğrafya tetkik seyahatleri düzenlemişlerdir. ⁵⁷

9 Nisan 1931 Sofya Erkek Lisesi öğretmenlerinden bir grup Edirne’ye gelmiş, iki ülkenin lise öğretmenleri, öğretim sistemi, öğretim programı, öğretim yöntemleri gibi konularda görüşmüşlerdir. Bulgar öğretmenlerinin ziyaretleri iki memleket arasındaki dostlukların kökleşmesi için önemli olarak görülmüştür. ⁵⁸

“Milletlerin fikir ve zihniyet vadisinde bilhassa muallimlerin oynadığı rol önemlidir. Çünkü bir millet hakkında fikir edinebilmek için o memleket ve milletin muallimleriyle temas etmek gereklidir. Millet heykeltraşın elindeki hamura benzer. Heykeltraş nasıl ki elindeki hamuru istediği kalıba sokar ona istediği şekli verirse muallimlerde genç nesilleri ona göre işlerler. İdarecileri muallimler yetiştirir. Türk ve Bulgarlar arasında samimi bir dostluğun olup olmadığını anlamak için muallimlerle konuşmak lazımdır. Eğer genç nesli hayat için hazırlayan Bulgar muallimi, Profesörü kürsüsünde bu kadar samimi ise iki millet arasında özlenen dostluk yakın zamanda kendini gösterecektir.”

Bulgar Maarif Müsteşarının riyasetinde ve Sofya Maarif Eminin katılımıyla, Prof. Boğdan Filov, Prof. Vasil Zlatarski, Prof. St. Kirov gibi tarih ve coğrafya profesör ve öğretmenlerinden oluşan bir kafile bilimsel çalışmalar ve bilgi edinmek amacıyla İstanbul, Bursa, Edirne’ye bir tetkik seyahati yapmak üzere 29 Nisanda Bulgaristan’ın

⁵⁵ Cumhuriyet, 7 Kasım 1933, s.1,6

⁵⁶ Süleymanoğlu Yenisoy, a.g.m, s.1

⁵⁷ Hakimiyet-i Milliye, 28 Nisan 1932, s.3

⁵⁸ Kadri Oğuz, “Türk-Bulgar Dostluğu”, Milli Gazete, 19 Mart 1931, s.1,2

Filibe sancağından hareket etmişler. Maarif müfettişleriyle beraber 24 Jimnaz muallimi, 3 müderris⁵⁹ Türkiye'ni maarif ve inkılabı hakkında fikir edinmek amacıyla⁶⁰ gelmişler, Karaağaç İstasyonunda Maarif ve Umur-u Hukukiye Müdürleri, Bulgar Konsolosu ve Belediye reis muavini, tali mektep müdürleri, ilk mekteplerden ayrılan mihmandarlar tarafından karşılanmışlardır.⁶¹ Onlara Türk Tetkik Cemiyeti azası Bolu mebusu Hasan Cemil Çambel eşlik etmiştir. Heyet Edirne'den İstanbul'a, oradan da Bursa'ya gitmiş, memleketin tarihi ve kültürel yerlerini ve irfan müesseselerini gezmişlerdir.⁶²

Bulgar öğretmenleri Maarif Müdürü Sadık Beyle orta mektep müdürlerinden oluşan bir heyet programı hazırlamışlardır. Bulgarca bilen hocalardan Osman Nuri, Orta Mektep Musiki öğretmeni Hamdi, Cumhuriyet Başmuallimi Hulusi Gazi şehir yatı mektebi katibi Arabacıoğlu Mehmet ve diğerleri misafirlerin mihmandarlıklarını yapmışlardır.⁶³

Kafileyi teşkil edenler ikinci erkek lisesi öğretmenlerinden M.Stefan Kozarof, M.Vasil Hristof, Madam Vitanova, Madam Dragneva, M.Alesandr Nikolof, Profesör M. Kilil Seyzof, Profesör Vasil Arnavudof, Prof. Dr. Madam Jikfa Dragneva, Birinci Kız Lisesi Muallimlerinden Dr. Madam Gora İvanova, Sekizinci Rüştüye Mektebi öğretmenlerinden Stanka Kozarova, Musiki Akademisi piyano öğretmeni Madam Mara stefanova, Üçüncü Nümune Kız Lisesi edebiyat öğretmeni Matmazel Asyançına, Madam Hristova Smeonova, Madam Dr Nikova, Madam Nikolova, Madam Vladova Stançeva, dış doktoru madam Svetana Raşeva, Matmazel Peeva olmuştur. Misafirler tali mekteplerle, Selimiye'yi, kütüphaneyi gezmişler. Maarif Emaneti ve Müdüriyesi ile birlikte erkek öğretmen okulunda öğle yemeğini yemişlerdir. Yemekte Vali Emin ve Maarif Emini Besim Bf. tarafından konuşma yapılmış, öğleden sonra ise Bulgar Konsoloshanesi, belediye, Kız Ortaokulu ile Namık Kemal İlkokulu ve liseyi ziyaret etmişlerdir. Ayrıca Bulgar okulunu, Sanatlar Okulunu, Muradiye Camini ziyaret etmişlerdir. Daha sonra Sarayıçi yoluyla Tunca ve Meriç köprülerine kadar şehir gezisi yapmışlar. Akşam yemeğinde hükümet rüesası ve müdürleri ile bir arada olmuştur. Burada Türk ve Bulgarların gelecekteki ilişkilerinin önemli olduğuna vurgu yapılmış, talebeler tarafından müsamere tertip edilmiştir. Yemekten önce Bulgar öğretmenleri sınıfları dolaşmış, öğrenci ile bir arada kalarak tetkiklerine devam etmişlerdir. Sofya İkinci İdadi Edebiyat öğretmeni M.G.Steyanof öğretmenlerin gösterdikleri ilgiden memnun olduklarını söylemiş, ayrıca eğitime hayran kaldıklarını, kısa bir zamanda batı kurumlarıyla eşdeğer seviyeye geldiklerini hatta onlar örnek olabileceklerini ifade etmişlerdir. Salih Bey Musiki ziyafeti verdikten sonra misafirler trene binmek üzere ayrılmışlardır.⁶⁴

Edirne'den İstanbul'a giden Bulgar öğretmenleri, Türk Öğretmenler Birliğini ziyaret etmiş ve burada Bulgaristan kafilesinden M. Zeyn, Bulgaristan Eğitim Teşkilatı hakkında bir konferans vermiştir. Konferanstan sonra misafirler şerefine Öğretmenler

59 Oğuz, a.g.m, s.1,2

60 Milli Gazete, 19 Mart 1931, s.1,2

61 Milli Gazete, 3 Mayıs 1929, s.2; Akşam, 2 Mayıs 1929, s.2 ; BCA 030.18.1.2.41.89.4

62 Cumhuriyet, 12 Nisan 1931, s.1; BCA 030.18. 01.02.28.36.003

63 Milli Gazete, 4 Mayıs 1932, s.1; BCA 030.18.1.2.28.36. 3

64 Milli Gazete, 19 Mart 1931, s.1,2

Birliği idare Heyeti tarafından bir çay ziyafeti düzenlenmiştir. ⁶⁵

Bulgaristan Ziraat Eski Bakanı ve Profesör Vasilef, İstanbul Darülfünunda, Türk ve Bulgar iftiliği hakkında bir konferans vermiş, konferansında Türk-Bulgar ilişkilerinin kısa bir tarihçesine değindikten sonra şunları söylemiştir: ⁶⁶

“Bulgarların, Türklerin yalnız dost, yalnız ırkan münasebetleri olan insanları değil, aynı zamanda toprak hemşerisi olan iki millet olduklarını ve Türk ve Bulgarların bundan sonra ziraat sahasında da feyizli neticeler istihsal etmek için el ele verecekler ve çalışacaklardır.”

Sofya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ğretim görevlisi Prof. M. Boğdan İstanbul’a geldikten sonra seyahatiyle ilgili: “*Seyahatimizin hedefi burada Türk meslektaşlarımızla tanışmak ve dost memleketin niversite, lise ve ilkokullarıyla ilgili incelemelerde bulunmaktır. Bu surette iki dost arasındaki fikri anlaşma ve yakınlığın bir kez daha kuvvet bulacağı kesindir.*” sözleriyle amacını dile getirmiştir. M. Boğdan kendisini karşılamaya gelenlerle birlikte Galatasaray Lisesi’ne gitmiş, daha sonra diğer gün gelen heyetle Galatasaray Lisesi’nde erkek ve kız ğretmen okullarında misafir edilmişler, okulları ve tarihi yerleri gezmişler, ⁶⁷ Darülfünun’u, sonra dişçi mektebini ziyaret etmişlerdir.⁶⁸ öğleden sonra Beylerbeyi Sarayını gezmişler ve sarayda misafirler şerefine çay ziyafeti verilmiştir. Bulgar ğretmenler aydan sonra Türkçe olarak istiklal marşımızı, sonra da kendi marşlarını okumuşlar ⁶⁹ ertesini günü müzeler alay köşkü ziyaret edilmiş, halkevinde çay ziyafeti verilmiştir. Daha sonra heyet buradan Bursa’ya gitmiştir. ⁷⁰ Profesör Stefan Girof, Darülfünun konferans salonunda, “*Bulgar Kanuni Esasi*” ve “*Hükümdarlık mefhumu ve Cemiyeti Akvam*” konulu iki konferans vermiştir. Erkek ğretmen Okulunda Selim Sırrı Beyin ⁷¹ ellinci ders yılı sebebiyle merasim yapılmış, Bulgar misafirler de katılmışlardır. ⁷²

5 Mayıs’ta Bulgar muallimler Bursa’ya gelmişler. şereflerine belediyede ziyafet verilmiş. Belediye reisi ve Bulgar Profesör M.Filov konuşma yapmış, gündüz okullar gezilmiş, kız ğretmen okulunda misafirlere müsamere verilmiştir. “*Muallim Piyesi*” temsil edilmiş ve liseli gençler tarafından oynanan zeybek çok beğenilmiştir. Misafirler Necatibey Kız Sanat Enstitüsü’n hakkında, Bulgaristan’da bu tarzda bir okul olmadığını söyleyerek mektebin ders programı ve teşkilatı hakkında verilen açıklamayı dikkatle not almışlardır. Misafirler ayrıca erkek sanat okulunu da çok beğenmişlerdir. ⁷³

65 Cumhuriyet, 17 Nisan 1931, s.5

66 Milliyet, 1 Ekim 1931, s.3

67 Cumhuriyet, 27 Nisan 1932, s.1; Akşam, 27 Nisan 1932, s.2

68 Akşam, 28 Nisan, 1932, s.2; “İstanbul’da Bulgar Muallimleri”, Hakimiyet-i Milliye, 1 Mayıs 1932, s.1

69 Akşam, 29 Nisan 1932, s.1

70 Akşam, 28 Nisan, 1932, s.2

71 İstanbul niversitesi beden eğitim ğretmeni ve muharrir

72 Milliyet, 7 Mayıs 1932, s.2; Hakimiyet-i Milliye, 7 Mayıs 1932, s.3

73 Akşam, 5 Mayıs 1932, s.5

Bursa'dan Bulgaristan'a dönmek üzere Edirne'ye gelen heyet Edirne'deki okulları, abideleri ziyaret etmişler gece erkek öğretmen okulunda şereflerine ziyafet ve balo verilmiştir.⁷⁴ Daha sonra Bulgaristan'a dönmüşlerdir.

Uzun süren seyahat neticeleri hakkında Bulgar öğretmen grubundan Profesör Filov şunları söylemiştir:⁷⁵

“İstanbul'da Türk meslektaşlarımız arasında geçirdiğimiz günler bizde unutulmaz hatıralar bırakmıştır. Burada birçok yeni şeyler gördük ve istifade ettik, içlerimizden bazıları Osmanlı İmparatorluğu Türkiye'sini görmüş ve tanımış olduğumuz için yeni Türkiye'de yapılan büyük inkılâbını gerçekten takdir ettik.”

Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından devletin dış politikasına uygun olarak barış ekseninde ilişkiler kurulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda 1930'lu yıllarda Türk-Bulgar ilişkilerinde, iki ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik ilişkilerini düzenleyen antlaşmalarla ilişkiler gelişirken, karşılıklı ziyaretlerle de bu durum pekiştirilmiş, eğitim ve kültürel alanda da bu atmosfer devam ettirilmeye çalışılmıştır. Bu sebeple 1930'lu yıllarda iki ülke arasında kültürel ve eğitim amaçlı ziyaretler gündeme gelmiştir.

Seyahatler Türkiye'den Bulgaristan'a ve Bulgaristan'dan Türkiye'ye akademisyen, öğretmen, gazeteci, sanat topluluklarının eğitim ve sosyo-kültürel amaçlı seyahatleridir. Seyahatlerde ortak gaye, iki ülkenin birbirini tanınması, kentlerdeki kültürel ve tarihsel mirası ziyaret, eğitim-öğretim sistemini tetkik etme gibi unsurlar göze çarpmaktadır.

1930'lu yıllardaki bu canlanma kültürel ilişkilerin gelişmesinde seyahatlerin önemli olduğunun açık bir delilidir.

KAYNAKÇA

Arşiv

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

Basın

74 Edirne Postası, 28.4.1932, s.1; Akşam,11 Mayıs 1932,s.2; Hakimiyet-i Milliye, 10 Mayıs 1932, s.3

75 Milliyet, 9 Mayıs 1932, s.2

Akşam

Cumhuriyet

Edirne Postası

Hâkimiyet-i Milliye

Milli gazete

Milliyet

Kitap ve Makaleler

AKŞİN, Aptülâhat, *Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*, TTK Yayınları, Ankara, 1991

BARLAS, Dilek, "Türkiye'nin 1930'lardaki Balkan Politikası", *Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç*, (Editör: İsmail SOYSAL), Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999

Belgelerle Mustafa Kemal Atatürk ve Türk-Bulgar İlişkileri, Ankara, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın Numarası:16, 2002

BIÇAKLI, Hüseyin Avni, *Türkiye – Bulgaristan İlişkileri*, İmge Kitabevi, Ankara, 2016

DELİORMAN, M.N., *Bulgaristan Türkleri, Yakın Tarih ve Hatıralar*, 1. Kitap

EYİCİL Ahmet, "Atatürk Devrinde Türkiye'nin Balkan Politikası", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 2004, C:20, S:59

TATARLI İbrahim, "İki Dünya Savaşı Arasındaki Dönemde Atatürk ve Modern Türkiye'nin Bulgaristan Parlamentosu'nda Değerlendirilmesi", *Atatürkçülük ve Modern Türkiye-Uluslararası Konferansı*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları Ankara 1998

TOĞROL, Beğlan, *112 Yıllık Göç (1878 - 1989)*, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul 1989

TUĞLACI Pars, *Bulgaristan ve Türkiye Bulgaristan Türkiye İlişkileri*, İstanbul, 1984

TODOROV Nikolay, *Bulgaristan Tarihi*, (Çev:V.Ataman), İstanbul 1979

ÖZGİRAY Ahmet, "Türk-Bulgar Siyasi İlişkileri", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S:10, İzmir 1995

YENİSOY, S. Hayriye, "Bulgaristan Türklerinin Eğitim ve Kültür Tarihinden Sayfalar", *Yeni Türkiye*, Yıl: 3, S: 16, Ankara 1997